
Stanowisko Rady Adwokatur i Stowarzyszeń Prawniczych Europy nt. propozycji konwencji europejskiej o zawodzie prawnika

15/09/2017

Rada Adwokatur i Stowarzyszeń Prawniczych Europy CCBE reprezentuje ponad milion prawników europejskich poprzez swoich członków – Adwokatury i Stowarzyszenia Prawnicze z 32 państw członkowskich i 13 krajów stowarzyszonych i obserwatorów. Rada udziela regularnie odpowiedzi w imieniu swoich członków w temacie kwestii mających wpływ na obywateli i prawników w Europie.

Rada ściśle współpracuje z Radą Europy w wielu obszarach, przede wszystkim uczestnicząc w Konferencji międzynarodowych organizacji pozarządowych i korzystając ze statusu obserwatora przy Komisji ds. Oceny Wydajności Wymiaru Sprawiedliwości (CEPEJ) Rady Europy i Rady Konsultacyjnej Sędziów Europejskich (CCJE), a także w ramach licznych komitetów i grup legislacyjnych w zakresie przyszłości konwencji, migracji i wolności wypowiedzi.

Rada wspiera prace prowadzone przez Radę Europy w kwestii konwencji europejskiej o zawodzie prawnika i z uznaniem przyjmuje wniosek z dnia 13 października 2016 r. podpisany przez wielu członków Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy (Zgromadzenie) zachęcającego Komitet Ministrów do rozpoczęcia prac nad opracowaniem konwencji europejskiej o zawodzie prawnika.

Rada uważa, że taki instrument jest potrzebny w odpowiedzi na nasilające się w ostatnich latach ataki na prawników, jak wskazano we wniosku o rezolucję z dnia 29 czerwca 2017 r., popartym przez wielu członków Zgromadzenia i dotyczącym zasad i gwarancji dla prawników.

Ten dokument wskazuje dlaczego konwencja jest potrzebna oraz określa jej wymagany zakres.

1. Trzy kluczowe powody dlaczego konwencja jest potrzebna

Istnieją trzy główne powody dlaczego konwencja jest potrzebna:

Po pierwsze, prawnicy odgrywają zasadniczą rolę wśród zawodów jako aktorzy systemu sprawiedliwości i w ten sposób przez ich wkład w ochronę praworządności, zapewniają pozostałym obywatelom dostęp do sprawiedliwości oraz chronią podstawowe prawa i wolności. Z tego samego powodu, zawód prawnika może podlegać znaczącym naciskom ze strony władzy wykonawczej i ustawodawczej, a czasem i sądowniczej oraz ze strony

organów pozarządowych. Dlatego europejska konwencja o zawodzie prawnika jest szczególnie potrzebna.

Po drugie, chociaż istnieją różne instrumenty nawołujące do ochrony roli prawnika, w tym w szczególności Rekomendacja Rady Europy Rec(2000)21 Komitetu Ministrów do państw członkowskich dotycząca wolności wykonywania zawodu prawnika (Rekomendacja); powtarzające się w okresie siedemnastu lat od czasu przyjęcia Rekomendacji ataki na rolę prawników, które ostatnio bardzo się wzmożyły pokazują, że postanowienia Rekomendacji nie są do końca skuteczne. Stąd, tylko w okresie ostatnich 3 lat, Rada sama zwróciła uwagę na przypadki ataków na prawników i naruszenia praw prawników, np. zob. pisma wysłane przez Radę na temat sytuacji w Bośni i Hercegowinie¹, w Gruzji², Mołdawii³, na Ukrainie⁴, w Turcji⁵ czy w Polsce⁶. Zamiast nawoływać do stosowania najlepszych praktyk, ochrona niezależności zawodu prawnika, a co za tym idzie praworządności, wymaga dzisiaj wiążących obowiązków.

Po trzecie, chociaż Europejska Konwencja Praw Człowieka (EKPC) chroni różne krytyczne prawa związane z rolą prawników w utrzymywaniu praworządności i powinna dalej to czynić w niezmiennym kształcie, inne prawa wskazane w Rekomendacji pozostają poza zakresem Konwencji. Na niwie europejskiej potrzebny jest mechanizm ochrony, który będzie prostszy, szybszy w stosowaniu i bardziej bezpośredni niż postanowienia EKPC, których wagi oczywiście nie należy pomniejszać.

Należy także zauważyć, że zaproponowany tekst konwencji, jak i poprzedzającej ją Rekomendacji uznaje zarówno obowiązki nakładane na prawników, jak i ich prawa. Stanowi to odzwierciedlenie faktu, że zasadnicza rola prawników w systemie sprawiedliwości i ochrony praworządności wymaga od nich posiadania określonych norm i standardów.

2. Rekomendacja jako trzon konwencji

Rekomendacja stanowi idealny punkt wyjścia dla propozycji konwencji europejskiej o zawodzie prawnika. Jest to dokument międzynarodowy, który uzyskał już wystarczające poparcie Komitetu Ministrów i Rady Europy w roku 2000 do przyjęcia jako Rekomendacja przez rządy wszystkich państw członkowskich. Niektóre postanowienia Rekomendacji zostały skutecznie zagwarantowane na poziomie europejskim w ramach EKPC (w szczególności przez art. 6, 8 i 10) i nie powinny podlegać zmianie. Doświadczenie prawników w tym okresie pokazuje, że pozostałe postanowienia, które służą praworządności powinny zostać wzmocnione także jako wiążące obowiązki a nie jedynie tylko jako rekomendacje. Treść tych praw została dalej opracowana w ramach zapisów Karty Podstawowych Zasad Prawnika Europejskiego z dnia 24 listopada 2006 r., co należy odzwierciedlić w konwencji.

Opracowana w ten sposób konwencja będzie stanowić kolejny krok na drodze do zapewnienia skutecznej ochrony praworządności. Przyjęcie odpowiedniej procedury

¹ Bośnia i Hercegowina – naruszenie zawodu prawnika zob. pismo Rady z marca 2015 r., pismo Rady z lutego 2017 r. i ochrona zawodu prawnika zob. pismo Rady z marca 2017 r.

² Gruzja – naruszenie zawodu prawnika/ praw prawników zob. pismo Rady z marca 2015 r., pismo Rady z kwietnia 2017 r. i prawo do rzetelnego procesu sądowego (zob. pismo Rady z lutego 2017 r.).

³ Mołdawia – zob. pismo Rady z kwietnia 2015 r. (reprezentacja w postępowaniu sądowym), pismo Rady ze stycznia 2017 r. (naruszenia praw prawników).

⁴ Ukraina – zob. pismo Rady z marca 2016 r. (prawa publiczności), z kwietnia 2016 r. (morderstwo prawników), pismo Rady z kwietnia 2016 r. (naruszenie praw prawników), pismo Rady z lutego 2017 r. (pozbawienie wolności prawnika), pismo Rady z March 2017 r. (morderstwo prawników).

⁵ Wspólne oświadczenie prawników, sędziów i dziennikarzy na temat trwającego procesu naruszania zasad praworządności w Turcji, z dnia 5 kwietnia 2017 r.; informacja prasowa na temat trwającego zamachu na praworządność w Turcji, z dnia 12 grudnia 2016 r. oraz liczne listy wsparcia dla aresztowanych prawników zob. strona Rady <http://www.ccbbe.eu/documents/defence-of-the-defenders/>.

⁶ Polska – pismo Rady dot. uchwalonych nowelizacji polskich ustaw o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz Prawa o ustroju sądów powszechnych.

wprowadzającej pozwoli na zakotwiczenie ochrony tych praw na poziomie europejskim w taki sam sposób, w jaki konwencja na nowo umocni je w krajowych przepisach prawa. Doświadczenie Rekomendacji pokazuje, że samo „nawoływanie” nie wystarczy. Szybki mechanizm wprowadzający na poziomie europejskim jest potrzebny jako wsparcie uzyskania zgodności na poziomie krajowym. Ponadto, mechanizm na poziomie europejskim nie może odwracać uwagi od ochrony przewidzianej w ramach EKPC ani nie może pomniejszać roli tej ochrony. W szczególności nie powinien on powielać ani stwarzać problemów w zakresie analizy stosowania EKPC przez Europejski Trybunał Praw Człowieka na mocy art. 35 ust. 2 lit. b.

Dalej, gdyby zaproponowana konwencja była konwencją „otwartą”, którą mogłyby przyjąć zarówno państwa członkowskie, jak i nieczłonkowskie Rady Europy, jej tekst mógłby służyć poszerzeniu terytorialnego zasięgu skutecznej ochrony praworządności tak by obejmować także inne podobnie myślące państwa. Zakres ochrony praworządności podlegałby stopniowemu poszerzeniu.

Stąd Rada jest zdania, że konwencja europejska o zawodzie prawnika powinna być ściśle wzorowana na treści Rekomendacji. Te prawa, które zostały wskazane w Rekomendacji, a które już zostały wyraźnie objęte postanowieniami EKPC odnośnie do ich interpretacji nie powinny być powtarzane w treści konwencji, ale mogą zostać wskazane w preambule do niej. Konwencja mogłaby się koncentrować na wyraźnym zapisaniu pozostałych praw Rekomendacji, które służą skutecznej ochronie praworządności, a które wcześniej nie zostały przekształcone w wiążące obowiązki. Dodatkowo, konwencja powinna zawierać mechanizm szybkiego i praktycznego wprowadzenia w życie, dzięki czemu uzyskano by nadzór nad tymi dodatkowymi prawami w Europie.

W procesie przenoszenia postanowień Rekomendacji do wiążącej konwencji szczególną uwagę należy poświęcić trzem kluczowym kwestiom. Są to:

- a. zakres i ochrona przywilejów zawodowych;
- b. określenie kto jest „prawnikiem” i kto będzie korzystał z ochrony praw na mocy zaproponowanej konwencji;
- c. rola i ochrona organów zawodowych (oddzielnych od stowarzyszeń) stosownie do treści Zasady V Rekomendacji.

3. Proponowana treść konwencji

Stosownie proponuje się, aby konwencja europejska o zawodzie prawnika bazowała głównie na treści Zasad obecnie zawartych w Rekomendacji Rec(2000)21, zob. następujące zasady, które albo w sposób bezpośredni cytują Zasady Rekomendacji albo zawierają ich dalsze doszczegółowienie:

A. Ogólne zasady dot. wolności wykonywania zawodu prawnika (zasada I Rekomendacji)

1. Musi zostać zagwarantowana tajemnica zawodowa, która stanowi nieodłączny element wykonywania zawodu prawnika.
2. Należy podjąć wszystkie niezbędne środki w celu poszanowania, ochrony i promowania wolności wykonywania zawodu prawnika bez dyskryminowania i wywierania niewłaściwego wpływu przez organy władzy czy społeczeństwo, w szczególności w świetle stosownych postanowień Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.
3. Decyzje dotyczące uprawnienia do wykonywania zawodu prawnika lub przystąpienia do tego zawodu powinny być podejmowane przez niezależny organ. Niezależnie od tego czy decyzje te są podejmowane przez niezależny organ czy też nie, zawsze podlegają one kontroli przez niezależny i bezstronny organ sądowy.

4. Prawnicy nie powinni ponosić żadnych sankcji ani odczuwać żadnej presji, ani nie powinni być narażeni na takie sankcje czy presję w trakcie wykonywania czynności w zgodzie ze standardami zawodowymi.
5. Należy podjąć wszystkie konieczne środki w celu zapewnienia poszanowania poufności relacji prawnika z klientem.

B. Funkcja i rola prawnika (zasada III Rekomendacji)

1. Samorządy prawnicze i inne stowarzyszenia zawodowe powinny opracować standardy zawodowe i kodeksy postępowania i powinny zapewnić, że broniąc uzasadnionych praw i interesów swoich klientów prawnicy mają obowiązek postępować w sposób niezależny i uczciwy oraz z zachowaniem należytej staranności.
2. Prawnicy powinni dochowywać tajemnicy zawodowej na mocy międzynarodowych przepisów prawa, regulacji i standardów zawodowych. Każde naruszenie tajemnicy, bez zgody klienta, powinno podlegać stosownych sankcjom.
3. Obowiązki prawnika wobec klienta powinny obejmować:
 - a. świadczenie porady w zakresie praw i obowiązków prawnych oraz prawdopodobnego wyniku i konsekwencji sprawy, w tym kosztów finansowych;
 - b. dążenie do polubownego rozstrzygnięcia sprawy;
 - c. podejmowanie działań prawnych w celu ochrony, poszanowania i egzekwowania praw i interesów swoich klientów;
 - d. unikanie konfliktu interesów.
4. Prawnicy powinni szanować władzę sądowniczą i wykonywać swoje obowiązki względem sądu w sposób zgodny z przepisami prawa krajowego i międzynarodowego oraz innymi przepisami i standardami zawodowymi. Żadne wstrzymanie się przez prawnika od wykonania czynności zawodowej nie powinno skutkować szkodą dla interesów klienta czy innych osób domagających się jego usług.

C. Organy zawodowe (zasada V Rekomendacji)

1. Samorządy prawnicze i inne stowarzyszenia zawodowe powinny stanowić organy samoregulujące, niezależne od organów władzy i społeczeństwa.
2. Przynależność do samorządu prawniczego lub stowarzyszenia zawodowego jest obowiązkowa.
3. Prawnicy powinni mieć możliwość i powinni być zachęceni do tworzenia oraz do dołączania do struktur lokalnych, krajowych i międzynarodowych organów, które samodzielnie lub wraz z innymi organami mają za zadanie umacnianie standardów zawodowych i ochronę niezależności i interesów prawników.
4. Należy szanować rolę samorządów prawniczych i innych stowarzyszeń zawodowych w ochronie swoich członków i bronienu ich niezależności w sytuacji zaistnienia niewłaściwych ograniczeń i naruszeń.

D. Dostęp każdej osoby do prawnika (zasada IV Rekomendacji)

1. Należy podjąć wszelkie konieczne działania, aby zapewnić, że wszyscy ludzie mają skuteczny dostęp do usług prawnych świadczonych przez niezależnych prawników.
2. Rządy państw członkowskich powinny – tam gdzie jest to właściwe – zapewnić skuteczny system pomocy prawnej dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, osób w trudnej sytuacji ekonomicznej i osób pozbawionych wolności.
3. Fakt płacenia za usługi świadczone przez prawników w całości lub częściowo ze środków publicznych nie powinien mieć wpływu na wykonywanie przez prawników ich obowiązków wobec klientów.

E. Edukacja prawna, szkolenia i kariera prawnika (zasada II Rekomendacji)

1. Nie należy odmawiać dostępu do edukacji prawnej, przystąpienia do ani kontynuowania zawodu prawnika z powodu dyskryminacji ze względu na płeć lub orientację seksualną, rasę, kolor skóry, religię, przekonania polityczne i inne, pochodzenie etniczne i społeczne, przynależność do mniejszości narodowej, mienie, urodzenie lub niepełnosprawność fizyczną.
2. Należy podjąć wszelkie konieczne działania w celu zapewnienia wysokiego standardu szkolenia prawnego i rzetelności/uczciwości jako warunku koniecznego do rozpoczęcia kariery prawnika oraz ustawicznego kształcenia zawodowego dla prawników.

F. Postępowanie dyscyplinarne (zasada VI Rekomendacji)

1. Gdy prawnik nie postępuje zgodnie ze standardami zawodowymi określonymi w kodeksie postępowania opracowanym przez samorząd prawniczy lub przez inne stowarzyszenie zawodowe lub nie postępuje zgodnie z przepisami prawa, względem prawnika należy podjąć odpowiednie kroki, w tym wdrożyć postępowanie dyscyplinarne.
2. Samorzady prawnicze oraz inne stowarzyszenia zawodowe powinny ponosić odpowiedzialność za przeprowadzenie lub – gdy to właściwe – mieć prawo do uczestniczenia w postępowaniu dyscyplinarnym dotyczącym prawnika.
3. Postępowanie dyscyplinarne powinno być prowadzone w pełnym poszanowaniu zasad i reguł określonych w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i rekomendacjach Rady dotyczących postępowania dyscyplinarnego wobec prawnika (z 2007 r.), w tym prawa prawnika, którego postępowanie dotyczy do uczestniczenia w postępowaniu i skorzystania z procedury kontroli sądowej decyzji podjętej w toku postępowania.
4. Przy określaniu sankcji dyscyplinarnych za wykroczenia popełnione przez prawnika należy kierować się zasadą proporcjonalności.

Jako że wskazane zasady bazują na „Zasadach” Rekomendacji, ich warunki będą musiały zostać przekształcone w obowiązki dla organów władzy.

4. Unikanie powtórzeń: prawa już chronione przez EKPC nie powinny być powtarzane w nowej konwencji

Rekomendacja stanowi dokument szerszy od konwencji, ponieważ pewne prawa zapisane w Rekomendacji zostały już objęte ochroną przez wiążące postanowienia EKPC. Nie ma potrzeby powielania tych praw, jednakże konwencja nie może ich też ignorować.

Dlatego Rada jest zdania, że nie ma potrzeby przenoszenia następujących Zasad określonych w Rekomendacji do konwencji. Zamiast tego, Zasady te i ich istniejący wiążący charakter na mocy EKPC zgodnie z interpretacją Europejskiego Trybunału Praw Człowieka powinny zostać wyraźnie powtórzone i uwydatnione w preambule do konwencji.

Dodatkowo, niektóre z Zasad Rekomendacji odzwierciedlają obowiązki krajowych i lokalnych samorządów i stowarzyszeń, które niekoniecznie nadają się do przełożenia na obowiązki organów władzy. Wyłączenia te wskazano także poniżej.

Zasady Rekomendacji do ujęcia w preambule;

- Zasada I, ust.:
 - 3 odzwierciedlony w art. 9, 10 i 11 EKPC oraz art. 2 Protokołu nr 4,
 - 5 odzwierciedlony w art. 6 ust. 3 lit. a do c EKPC,

- 7 odzwierciedlony w art. 6 ust. 1 i ust. 3 lit. b i c EKPC,
- 8 odzwierciedlony w art. 6 ust. 1 i ust. 3 lit. c i art. 14 EKPC,
- • Zasada V, ust.;
 - o 4 odzwierciedlony w art. 6 ust. 1 EKPC w zakresie, w jakim właściwe jest nakładanie na państwo obowiązku nadzorowania działalności samorządu prawniczego i innego stowarzyszenia zawodowego;
 - o 5, jako że wskazane prawa materialne są chronione przez art. 5, 6, 8 i 10 EKPC i art. 1 Protokołu nr 1 w zakresie, w jakim właściwe jest nakładanie na państwo obowiązku nadzorowania działalności samorządu prawniczego i innych stowarzyszeń zawodowych.

5. Wiążące obowiązki potrzebują mechanizmu egzekwowania

Ograniczony sukces Rekomendacji w zapewnieniu skutecznej ochrony praw prawników ukazuje potrzebę poczynienia wiążących obowiązków. Poza obowiązkami chronionymi na mocy EKPC, potrzebne są dodatkowe wiążące postanowienia w celu zapewnienia ochrony prawników skutecznie i niezależnie realizujących obowiązek reprezentowania klientów, ochrony ich praw i utrzymania w mocy zasady praworządności. Postanowienia takie powinny zostać zawarte w konwencji europejskiej o zawodzie prawnika.

Zważywszy na fakt, że omawiane standardy nie są ani kontrowersyjne ani skomplikowane, konwencja powinna zawierać szybki, dostępny publicznie i możliwy do skontrolowania mechanizm, oparty na rozgłosie i szybkim wskazywaniu barier, tzw. wąskich gardeł. Konwencja powinna bazować na istniejących strukturach Rady Europy. Takie podejście opłacałoby się i można by je szybko zastosować – zarówno do utworzenia, jak i utrzymywania systemu ochrony, który okazuje się być konieczny ze względu na ograniczoną skuteczność Rekomendacji.

6. Europejski mechanizm egzekwowania: szybki, prosty i responsywny

Mechanizm ochronny EKPC stanowi wzór, który nie nadaje się jednak do skopiowania. Kwestie kosztów i szybkości przemawiają na rzecz szybszej i bardziej politycznie zorientowanej reakcji, wspartej regularnym systemem raportowania krajowego do stałego komitetu ekspertów, który stałby się repozytorium najlepszych praktyk i mechanizmem systematycznej i uregulowanej kontroli.

Stosownie, proponuje się, aby europejski mechanizm egzekwowania dysponował dwoma komplementarnymi ramionami:

- pierwsze – wykorzystanie mechanizmu petycji do Zgromadzenia, w których poruszano by nierozwiązane kwestie na szczeblu krajowym, gdzie zauważa się brak ochrony wymaganej przez postanowienia nowej konwencji;
- drugie – roczna procedura raportowania do komitetu ekspertów powołanego przez Komitet Ministrów w celu analizy sposobów reagowania organów krajowych na kwestie krytycznej wagi.

Przewiduje się, że taki podwójny mechanizm egzekwowania będzie prosty, dostępny publicznie i zapewni szybką reakcję. Wyraźnie unika się tu powielania roli Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, ponieważ mechanizm ten dotyczyłby kluczowych praw prawników na mocy zasady praworządności, których nie zawiera EKPC. W tym zakresie, mechanizm stanowiłby dopełnienie istniejącej ochrony na mocy EKPC.

Takie podwójne podejście wykorzystałoby bazową strukturę istniejącej urzędowej procedury składania petycji do Zgromadzenia (art. 67 regulaminu wewnętrznego Zgromadzenia), która

jest dostępna publicznie i szybka; jej szybkość zostałaaby zwiększona poprzez zastosowanie regularnego istniejącego systemu posiedzeń Zgromadzenia bez generowania dodatkowych kosztów czy skomplikowanych procedur. Mając na uwadze wagę praw, które są na szali, właściwym byłoby zaplanowanie, aby wyznaczony w tym celu komitet analizował petycje dotyczące ograniczeń nakładanych na prawników, które mają wpływ na prawa chronione przez nową konwencję oraz ich wpływ na praworządność.

Są to kwestie, które nadają się idealnie do poddania „dezynfekcyjnemu wpływowi” rozgłosu. W sytuacji gdy prawa stanowiące punkt wyjścia dla praworządności są ograniczane na poziomie krajowym, szybki i publiczny środek demaskowania takich problemów stanowi potencjalnie skuteczny środek egzekwowania. Ponadto unikalne środowisko Zgromadzenia, które tworzą parlamentarzyści krajowi powinno umożliwić szybką reakcję na petycje, tak aby stanowiące ich podłoże obawy mogły zostać zaadresowane zarówno poprzez rozgłos na poziomie europejskim, jak i w samym kraju, którego dotyczą. Dodatkowo Komisja Zgromadzenia byłaby w stanie poddawać analizie oceny krytyczne odrzucając jednocześnie skargi, które nie zasługiwałyby na dalszą analizę na poziomie europejskim, zgodnie z uprzednio określonymi kryteriami.

Nierozwiązane petycje byłyby kierowane do analizy przez komitet ekspertów wraz z oceną rocznych raportów krajowych. W ten sposób mechanizm egzekwowania respektowałby subsydiarną rolę ochrony praw prawników z tytułu zasady praworządności na poziomie europejskim podkreślając konieczność rozwiązywania problemów wskazanych w petycjach na poziomie krajowym, gdy tylko jest to możliwe. Ochrona tych praw w głównej mierze zależy od ich ochrony w ramach krajowych przepisów prawa. Petycje kierowane do Zgromadzenia i wyważona kontrola raportów rocznych przez komitet ekspertów powołany przez Komitet Ministrów stanowiły jednakże tzw. zawór bezpieczeństwa i zapewniły odpowiednią kontrolę ze strony społeczeństwa.

W podejściu tym zidentyfikowano by także obszary praktyk krajowych, które mogłyby skorzystać z informacji przekazywanych przez inne organy Rady Europy w zakresie wiedzy eksperckiej na temat najlepszych praktyk mających źródło w doświadczeniu innych państw członkowskich. Toteż, w powiązaniu z takim europejskim mechanizmem egzekwowania, konwencja europejska o zawodzie prawnika, mogłaby – dzięki wymianie doświadczeń – przyczynić się do wyeliminowania braków w skutecznym wdrażaniu praworządności na poziomie krajowym.

7. Wnioski

Stwierdza się, że konwencja europejska o zawodzie prawnika powinna koniecznie wprowadzić wiążące obowiązki z zakresu tych praw przewidzianych Rekomendacją, które nie zostały do tej pory odzwierciedlone w treści EKPC.

Niedoskonałość Rekomendacji nie wynika z jej postanowień, ale z braku wiążących reguł, co doprowadziło do sytuacji, w której państwa wykazują się rozczarowującą prawidłowością w nieprzestrzeganiu jej zasad.

Wymagana reakcja to przekształcanie zawartych w Rekomendacji aspiracji w konkretne obowiązki w połączeniu z praktycznym, szybkim i dostępnym publicznie środkiem demaskowania braków w działaniach krajowych. Można to osiągnąć poprzez ujęcie tych aspektów Rekomendacji w konwencji z mocą obowiązującą i wsparcie ich realizacji za pomocą podwójnego mechanizmu analizy.

Mechanizm egzekwowania musi być szybki, prosty i skuteczny. Jego dwie składowe stanowią: (1) procedura petycji do Zgromadzenia, którego regularne posiedzenia i zaangażowanie polityczne oferują potencjalny środek do rozwiązywania problemów na poziomie europejskim. To doraźne podejście zostałoby uzupełnione przez (2) roczną procedurę raportowania do komitetu ekspertów powołanego przez Komitet Ministrów Rady Europy. Komitet ten otrzymywałby raporty na temat działań podejmowanych przez dane

państwo w tym zakresie i dokonywałyby ich oceny. Z czasem wiedza ekspercka i doświadczenie pozyskane w ramach procedury raportowania krajowego przekształciły się w zbiór najlepszych praktyk, które mogłyby być stosowane do rozwiązywania powtarzających się problemów w sytuacji ich wystąpienia.

Na koniec, propozycja, aby państwa nieczłonkowskie miały możliwość ratyfikacji konwencji daje szansę na poszerzenie stosowania dobrych praktyk w tych kluczowych obszarach ochrony praworządności także w innych państwach, np. w państwach basenu Morza Śródziemnego.

Konwencja europejska o zawodzie prawnika to projekt, którego realizacja jest bardzo opóźniona. Fakt ten uzasadnia pełne wsparcie Rady i aprobatę ze strony Komitetu Spraw Prawnych i Praw Człowieka Zgromadzenia, Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy i oczywiście Komitetu Ministrów Rady Europy.